

تکمله ای بر « کتاب شناسی محکم و متشابه »

پدیدآورده (ها) : سعیدی زاده، رسول؛ نبوی، سید مجید؛ غضنفری، علی؛ مرادی سحر، رضا
علوم قرآن و حدیث :: علوم و معارف قرآن و حدیث :: بهار 1395 - شماره 6
از 53 تا 84
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1166181>

دانلود شده توسط : موسسه دارالحدیث
تاریخ دانلود : 12/06/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است. بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [فوائین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

تکمله‌ای بر «کتاب‌شناسی محکم و متشابه»

نوشته رسول سعیدی زاده*

سیدمجیدنبوی^۱

علی غضنفری^۲

رضا مرادی سحر^۳

چکیده

این نوشتار، تکمله‌ای بر مقاله «کتاب‌شناسی محکم و متشابه» نوشته رسول سعیدی زاده است که در شماره بهار و تابستان ۱۳۷۹ در مجله پژوهش‌های قرآنی چاپ شده و شامل معرفی کتاب‌های چاپی و خطی موجود و همچنین کتب خطی نایاب است. به دلیل گذر زمان و در پی آن، نوشته شدن کتاب‌های جدید و پایان‌نامه‌ها و مقاله‌ها، نویسندگان این مقاله برآن شدند که به معرفی منابع جدید بپردازند. گفتنی است نوشتار پیش رو تنها به معرفی منابع چاپی موجود می‌پردازد که افزون بر کتاب‌های معرفی شده توسط آقای سعیدی زاده، ۱۸۶ کتاب - که یا به طور کامل یا بخشی از آنها مربوط به بحث محکم و متشابه است - معرفی می‌شود. همچنین ۳۹ پایان‌نامه و ۱۰۹ مقاله نیز پس از کتاب‌ها معرفی خواهند شد. این منابع شامل منابع چاپی موجود تا نیمه سال ۹۵ است. همچنین زبان غالب منابع فارسی است؛ اما برخی از منابع عربی نیز معرفی می‌شوند. هدف از نگارش این مقاله، آشنایی محققان با منابع محکم و متشابه، پرهیز از انجام تحقیق‌های تکراری و غنی‌تر شدن نگارش‌های آینده است.

واژگان کلیدی

محکم، متشابه، کتاب‌شناسی، منبع‌شناسی.

* این نگاشته، همسو با فعالیت‌های واحد «تفسیر و علوم قرآنی» در پژوهشکده حدیث حوزه منتشر می‌شود.

۱. دانشجوی دکتری دانشگاه اراک (majidnabavi1366@gmail.com).

۲. استادیار و رئیس دانشکده علوم و فنون قرآن تهران (ali@qazanfari.ne).

۳. دانشجوی دکتری دانشگاه میبد (allamehclass91.moradisahar@gmail.com).

مقدمه

توضیحی درباره کتاب‌شناسی

لازمه انجام پژوهش‌های پرمحتوا، شناخت منابع پیرامون آن است. پژوهشی که بدون شناخت منابع لازم و کافی آغاز شود، دقیق و متقن نیست و خالی از اشتباه و خطا نخواهد بود. از این رو باید در موضوعات مختلف علمی، تحقیقاتی با عنوان کتاب‌شناسی و منبع‌شناسی نگاشته شود که پژوهشگران برای تحقیقات خود از سهولت بیشتری برای شناخت منابع برخوردار باشند و در شناخت منابع در تنگنا قرار نگیرند. این کار تحقیقات را دقیق‌تر و صحیح‌تر می‌کند و پژوهشگر را با نظریات گوناگون آشنا می‌کند و حتی با مقایسه دیدگاه‌ها، خطاهای برخی از نگارش‌ها مشخص می‌شود.

کتاب‌شناسی یا کتاب‌نامه، معادل واژه انگلیسی «Bibliographi» و به معنای تشریح، تفسیر، توصیف و بررسی کتاب است. اما درباره انواع کتاب‌شناسی باید گفت با یک تقسیم‌بندی کلی، سه نوع کتاب‌شناسی یا منبع‌شناسی را می‌توان معرفی کرد؛ نوع اول آن معرفی منابع به صورت شمارشی است که به معرفی هر منبع حدود یک یا دو خط می‌پردازد که شامل عنوان کتاب، نویسنده، انتشارات، سال چاپ و تعداد صفحه کتاب است. نوع دوم کتاب‌شناسی، کتاب‌شناسی تفصیلی است که به معرفی اجمالی کتاب و بیشتر از نوع اول می‌پردازد که شامل معرفی فصل‌های کتاب و محتوای آنهاست و نوع سوم کتاب‌شناسی تحلیلی است که علاوه بر توضیح، به نقد و بررسی کتاب نیز می‌پردازد؛ یعنی نکات قوت و ضعف کتاب را نیز معرفی می‌کند.

هدف از کتاب‌شناسی شناخت منابع، به‌ویژه منابع جدید است.

تکمله محکم و متشابه

مقاله «کتاب‌شناسی محکم و متشابه»، نوشتاری ارزشمند به شمار می‌رود؛ اما با گذر زمان، منابعی مانند کتاب، پایان‌نامه و مقاله به این نوشتار اضافه شده است که مقاله پیش رو سعی بر معرفی آنها دارد. گفتنی است هرچند مقاله آقای سعیدی زاده، به معرفی کتاب‌های خطی و نایاب نیز پرداخته است، اما نوشتار حاضر، تنها به معرفی منابع چاپی می‌پردازد. همچنین در قسمت کتاب‌ها، کتبی که کاملاً به بحث محکم و متشابه پرداختند و برخی از کتاب‌هایی که بخشی از آنها به بحث محکم و متشابه پرداخته‌اند،

معرفی می‌شوند.

در آثار پژوهشی، پرداختن به مقالاتی با عنوان کتاب‌شناسی یا منبع‌شناسی امری ضروری به شمار می‌رود. از آن‌جا که گام نخست هر تحقیق، شناخت منابع است و محققان پیش از تحقیق نیازمند شناخت منابع هستند، پژوهش‌هایی که با اطلاع ناکافی از منابع مربوط به موضوع تحقیق انجام شده‌اند، غنای لازم را ندارند. شناخت منابع، دیدگاه‌های محقق را دقیق‌تر و او را از خطا دورتر می‌کند. حضرت علی علیه السلام در این باره می‌فرماید:

من استقبل وجوه الآراء عرف مواقع الخطاء؛

کسی که از دیدگاه‌های مختلف استقبال کند، جایگاه‌های خطا را خواهد شناخت.

امید است چنین پژوهش‌هایی گسترش یابند و تحقیقات غنی‌تر و پرمحتواتر در موضوعات مختلف پدید آید.

پیشینه بحث

درباره موضوع مورد بحث، تنها یک مقاله به چاپ رسیده که همان مقاله رسول سعیدی زاده است.

پرسش نویسندگان این نوشتار این است که افزون بر منابع معرفی شده از سوی آقای سعیدی زاده، چه تعداد کتاب درباره موضوع مورد نظر، وجود دارد؟ پاسخ به این پرسش و شناخت منابع این حوزه، سبب غنی‌تر شدن نگارش‌های آینده و پرهیز از موازی‌کاری می‌شود.

معرفی منابع

پژوهش حاضر، شامل سه بخش کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقاله‌هاست که در ذیل هر بخش، منابع مربوط به آن معرفی می‌شود. گفتنی است این منابع تکمیل‌کننده مقاله آقای سعیدی زاده‌اند و تنها منابعی که ایشان ذکر نکرده است معرفی می‌شوند.

۱. کتاب‌ها

در این بخش ۱۸۶ کتاب چاپ شده به زبان فارسی و عربی معرفی می‌شود. این کتاب‌ها یا به طور کامل یا بخشی از آنها به بحث محکم و متشابه پرداخته‌اند.

۱. هزار سؤال و جواب فی القرآن، قاسم عاشور، بیروت، دار ابن حزم، ۱۴۲۲ / ۲۰۰۱،

۱. اول، ص ۴۶-۴۷.
۲. الاتجاه العقلي في التفسير، نصر حامد ابوزيد، بيروت، مركز الثقافى العربى، ۱۹۹۸، چهارم، صفحه ۱۶۴-۱۸۰.
۳. الإتيان في علوم القرآن، جلال الدين سيوطي، بيروت، دار الكتاب العربي، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۱، دوم، صفحه ۵۹۲-۵۹۴-۶۰۰-۶۰۱-۶۱۱-۶۲۰.
۴. از عوام زدگی تا بسیج مستضعفین: سلسله درس های قرآن (محکم و متشابه)، لطف الله میثمی، تهران، صمدیه، ۱۳۸۹، ص ۴۷.
۵. اسرار الآيات و انوار البينات، رساله متشابهات القرآن، صدرالدین محمد الشیرازی ملاصدرا؛ با مقدمه و زیر نظر محمد خامنه ای، تصحیح و تحقیق: محمد علی جاودان، محمدرضا احمدی بروجردی، تهران، بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۳۸۹، ص ۵۵۷.
۶. اضافات کتاب غیر دوری - محکم، عبد الباسط المعطی، قاهره، مرک البحوث العربیه، ۱۳۸۰، ص ۲۲۲.
۷. أضواء على مناهج بعض المفسرين من زوايا علوم القرآن، عبد الحمید محمود متولی، بی جا، اسلامیه، ۱۴۲۰ / ۱۹۹۹، صفحه ۲۱۹.
۸. الإعجاز والتحدى في القرآن الكريم، سید محمد حسین طباطبایی، قاسم الهاشمی، بیروت، مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۲۳ / ۲۰۰۲، اول، صفحه ۶۹ تا ۷۷-۹۹-۱۱۳.
۹. ام کتاب: التیسیر فی أصول التفسیر، عماد علی عبد السمیع، اسکندریه، دارالایمان، ۲۰۰۶، بی نا، ص ۴۱ تا ۴۵.
۱۰. الإمام البقاعی جهاده و منهج تأویله بلاغة القرآن الكريم، محمود توفیق محمد سعد، القاهرة، بی نا، ۱۴۲۴، اول، صفحه ۲۷۲.
۱۱. الإمام محمد الغزالی جهوده في التفسیر و علوم القرآن، رمضان غریب الخمیس، قاهره، دارالحرم للتراث، ۱۴۲۳ / ۲۰۰۳، صفحه ۱۲۵-۱۲۷.
۱۲. الآيات المحكمات في التوحيد و العبادات و المعاملات، محمد بن احمد، تصحیح: الصدیق، بیروت، دارالفکر، ۱۴ = ۱۹ = ۱۳، ص ۲۰۶.
۱۳. آشنایی با کلمات مشکل (متشابه و استثنایی) قرآن کریم، علی فریبین، تهران، کاتبان وحی، ۱۳۹۱، ص ۷۶.
۱۴. آشنایی با تاریخ تفسیر و مفسران، حسین علوی مهر، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی،

- ۱۳۸۴، اول، ص ۱۴۵-۲۱۶-۲۵۰.
۱۵. آشنایی با علوم قرآنی، سید محمد رادمنش، علوم نوین، تهران، جامی، ۱۳۷۴، چهارم، ص ۱۹۳-۱۹۵-۱۹۷-۲۰۴-۲۰۸.
۱۶. آشنایی با علوم قرآنی، محمد مهدی رکنی یزدی، مشهد آستان قدس / تهران، سمت، ۱۳۷۹، اول، صفحه ۱۱۴-۱۱۶-۱۲۰.
۱۷. آشنایی با قرآن، جمعی از نویسندگان، امیر کبیر، تهران، ۱۳۸۲، چهارم، ص ۱۰۳-۱۰۴.
۱۸. آموزش علوم قرآن، ترجمه التمهید فی علوم القرآن، محمد هادی معرفت، ابو محمد وکیلی، بی جا، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، بی نا، صفحه ۲۱-۲۸۸-۲۹۹-۳۱۳-۳۳۰-۳۵۶-۳۷۱-۳۸۵-۴۰۴-۴۲۶.
۱۹. آیات محکم قرآن، س. جسیم، تبریز، فراگیران دانش، ۱۳۹۳، ص ۲۳۴.
۲۰. الآيات الناسخة و المنسوخة، الشريف المرتضى علی بن الحسين الموسوی، البلاغ، بیروت، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۰، اول، صفحه ۶۳-۶۴-۷۲-۷۳-۷۵.
۲۱. بحوث فی تاریخ القرآن و علومه، سید ابو الفضل میر محمدی زرنندی، قم، النشر الاسلامی، ۱۴۲۰، اول، صفحه ۲۵۷ تا ۲۶۰-۲۶۷.
۲۲. البدائع فی علوم القرآن، محمد بن ابی بکر بن ایوب الزرعی (ابن القیم الجوزیة)، بیروت، ۱۴۲۷ / ۲۰۰۶، دوم، ص ۱۷۹-۱۸۱.
۲۳. بررسی محکم و متشابه با رویکرد معناشناسی، اعظم حیدری عارف، قم، ادیان، ۱۳۹۰، ص ۱۶۷.
۲۴. بررسی مسئله محکم و متشابه در قرآن، عباس نقیئی، ویرایش: احمد برادری، تهران، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۹، ص ۲۲۳.
۲۵. بررسی نظریه عرفی بودن زبان قرآن، ناهید دامن پاک مقدم، تهران، نشر تاریخ و فرهنگ، ۱۳۸۰، اول، صفحه ۲۵۳-۲۵۴.
۲۶. البرهان فی علوم القرآن، محمد بن عبد الله الزرکشی، بیروت، دار المعرفة، ۱۴۱۰ / ۱۹۹۰، اول، ج ۱، ص ۲۰۲، ج ۲، ص ۱۹۷-۲۰۷.
۲۷. البرهان فی متشابه القرآن، محمود بن حمزة الکرمانی، دار الوفاء، المنصوره، ۱۴۱۸ / ۱۹۹۷، دوم، ص ۵-۳۹ تا ۴۵-۴۹ تا ۵۴.

۲۸. بیان در علوم و مسائل کلی قرآن، ابو القاسم خوئی هاشم زاده، تهران، نجمی، ۱۳۸۲، صفحه ۳۴۰؛ قم، مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی، بی تا، ص ۲۷۰.
۲۹. البیان فی علوم القرآن، ادیب العلاف، دمشق، مكتبة الفارابی، ۱۴۲۲ / ۲۰۰۱، اول، ص ۴۵ تا ۶۲.
۳۰. پرتوی از قرآن، سید محمود طالقانی، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۶۰ ش، جلدی، ج ۳، ص ۱۸ و ۲۱ و ۲۳ (آل عمران، ۷) و ج ۳، ص ۳۱ (آل عمران، ۹).
۳۱. پرسش و پاسخ‌هایی در شناخت تاریخ و علوم قرآنی، مجید معارف، تهران، کویر، ۱۳۸۳، هشتم، ص ۲۲۹.
۳۲. پرسمان علوم قرآنی، سید محمد حسن جواهری، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۵، سوم، ص ۱۵۵ - ۱۵۶.
۳۳. پژوهشی در محکم و متشابه، محمد اسعدی، محمود طیب حسینی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه - تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۰، ص ۲۷۰.
۳۴. پژوهشی در جریان‌شناسی تفسیر عرفانی، محسن قاسم‌پور، بی تا، بی جا، ص ۲۴ - ۲۵.
۳۵. پژوهشی در مصحف امام علی علیه السلام، جعفر نکونام، رشت، کتاب مبین، ۱۳۸۲، اول، ص ۲۳۵.
۳۶. پژوهشی در علوم قرآن، حبیب‌الله احمدی، قم، فاطیما، ۱۳۸۱، چهارم، ص ۱۳۹ - ۱۴۱ - ۱۵۰ - ۱۵۱ - ۱۵۳.
۳۷. تاریخ القرآن، ابراهیم الایاری، قاهره، دار الکتب المصری - بیروت، دار الکتب اللبنانی، ۱۴۱۱ / ۱۹۹۱، سوم، ص ۱۸۲.
۳۸. تاریخ و علوم قرآن، سید ابوالفضل میرمحمدی زرنندی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۷، یازدهم، ص ۲۶۹ - ۲۷۱ - ۲۷۵ - ۲۸۰.
۳۹. التبیان فی تفسیر القرآن، محمد بن حسن طوسی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا، ۱۰ جلدی، ج ۱، ص ۹ و ۱۰ و ۱۱ (حمد) و ج ۲، ص ۳۹۴ و ۳۹۶ (آل عمران، ۷).
۴۰. التحبیر فی علم التفسیر، جلال‌الدین سیوطی، بیروت، دارالفکر، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۱، ص ۹۴.

۴۱. التحرير و التنوير، ابن عاشور محمد بن طاهر، تونس، دارالتونسيه، ۱۹۸۴ق، ۳۰جلدی، ج ۳، ص ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۳ (آل عمران، ۷).
۴۲. تحليل زبان قرآن، محمدباقر سعیدی روشن، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۳، اول، ص ۲۵۷.
۴۳. ترجمه الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدين سيوطی، سيد مهدي حائري قزوینی، تهران، اميرکبير، ۱۳۸۰، سوم، ص ۹-۲۸-۳۶۱.
۴۴. ترجمه مناهل العرفان فی علوم القرآن، محمد عبدالعظيم الزرقاني، محسن آرمين، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۵، اول، ص ۸۷۱ تا ۸۷۴-۸۸۴-۸۸۵-۸۹۹.
۴۵. تفسير النعماني او رسالة المحكم و المتشابه، ابى عبدالله محمد بن ابراهيم بن جعفر النعماني؛ اخذها من تفسير النعماني على بن الحسين بن موسى الشريف المرتضى علم الهدى، تحقيق و تقديم: عبدالحسين الغريفي البهبهاني، مشهد، مجمع البحوث الاسلامية، ۱۴۲۶ق / ۱۳۸۴، ص ۴۵۴.
۴۶. تفسير آيه هاى متشابه و مورد اختلاف، ابو جعفر محمد بن على بن شهر آشوب مازندراني، ترجمه و تحقيق: حسين صابري، مشهد، بنياد پژوهش هاى اسلامى، ۱۳۹۲.
۴۷. تفسير ملاحم المحكمات، محمد السند، قم، باقيات، ۱۴۳۰ق / ۲۰۰۹م / ۱۳۸۸، ص ۳۲۵.
۴۸. تفسير احسن الحديث، سيد على اكبر قرشى، تهران، بنياد بعثت، ۱۳۶۶ش، ۱۲جلدی، ج ۲، ص ۱۶ و ۱۸ و ۲۰ و ۲۳ (آل عمران، ۷).
۴۹. تفسير التابعين، محمد بن عبد الله بن على الخضيرى، رياض، دار الوطن، ۱۴۲۰ / ۱۹۹۹، اول، ص ۹۷-۱۱۹-۱۰۷۲.
۵۰. تفسير القرآن العظيم، ابى الفداء حافظ ابن كثير الدمشقى، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۴۰۸ق، ۴جلدی، ج ۱، ص ۵۱۷ (آل عمران، ۷).
۵۱. تفسير القرآن الكريم، صدرالدين شيرازى، محمد بن ابراهيم، انتشارات بيدار، قم، ۱۴۱۱ق، ۷جلدی، ج ۴، ص ۱۵۰ و ۱۵۹ (بقره، ۲۵۵) و ج ۶، ص ۳۵ (سجده، ۴).
۵۲. تفسير الكاشف، محمدجواد مغنيه، دار العلم للملايين، ۱۹۸۱م، ۷جلدی، ج ۲، ص ۱۰ و ۱۱ (آل عمران، ۷).

۵۳. تفسیر المراغی، احمد بن مصطفی مراغی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۹۸۵، ج ۳، ص ۱۰۰ و ۱۰۱ (آل عمران، ۷).
۵۴. تفسیر المنار، محمد رشید رضا (م ۱۳۵۴ق)، بیروت، دارالمعرفه، بی تا، ۱۲ جلدی، ج ۳، ص ۱۶۳ و ۱۶۸ و ۱۷۵ (آل عمران، ۷).
۵۵. التفسیر المنیر فی العقیده و الشریعة و المنهج، وهبة بن مصطفى زحیلی، بیروت، دارالفکر المعاصر، ۱۴۱۱ق، ۳۲ جلدی، ج ۳، ص ۱۵۰ و ۱۵۱ و ۱۵۴ و ۱۵۵ و ۱۵۷ (آل عمران، ۷).
۵۶. التفسیر بالرأی، محمد حمد زغلول، دمشق، مكتبة فارابی، ۱۴۲۵/۲۰۰۴، دوم، ص ۲۵۰ تا ۲۵۴.
۵۷. التفسیر بالمأثور و تطویره عند الشیعة، احسان الامین، بیروت، دارالهادی، ۱۴۲۱/۲۰۰۰، اول، ص ۳۳۹.
۵۸. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، تهران، دارالکتب الإسلامیة، ۱۳۷۴ش، ۲۷ جلدی، ج ۲، ص ۴۳۲ (آل عمران، ۷).
۵۹. التفسیر و التأویل فی القرآن، صلاح عبد الفتاح الخالدي، اردن، دارالنفائس، ۱۴۱۶/۱۹۹۶، اول، ص ۱۱۶.
۶۰. التفسیر و المفسرون فی العصر الحديث، عبد القادر محمد صالح، دارالمعرفة، بیروت، ۱۴۲۴/۲۰۰۳، اول، ص ۷۰ تا ۷۴ - ۱۸۸ - ۴۳۸.
۶۱. التفسیر و المفسرون، محمد حسین الذهبي، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا، ج ۲، ص ۲۹۵ - ۳۲۸.
۶۲. تفسیر و تفاسیر شیعه، عبد الحسین شهیدی صالحی، قزوین، حدیث امروز، ۱۳۸۱، اول، ص ۸۷ - ۳۳۵ - ۳۴۸.
۶۳. تفسیر و مفسران، محمد هادی معرفت، خیاط و نصیری، قم، مؤسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۷۹، اول، ج ۲، ص ۵۴۷ تا ۵۵۴؛ مشهد، الجامعة الرضویة للعلوم الاسلامیة، ۱۴۱۸/۱۹۹۷، اول، ص ۵۱۳ - ۵۱۴.
۶۴. التمهید فی علوم القرآن، محمد هادی معرفت، قم، مؤسسة النشر الاسلامی، ۱۴۱۵، ج ۳، ص ۱۴ - ۱۶ - ۸۲.
۶۵. توشیح التفسیر فی قواعد التفسیر و التأویل، محمد بن سلیمان التنکابنی، قم،

- كتاب سعدى، ١٤١١، اول، ص ١٣.
٦٦. التيسير فى قواعد علم التفسير، محيى الدين محمد بن سليمان الكافيجى، القاهرة، مكتبة القدسى، ١٤١٩ / ١٩٩٨، اول، ص ٣٩.
٦٧. جامع البيان فى تفسير القرآن، ابوجعفر محمد بن جرير طبرى، بيروت، دارالمعرفه، ١٤١٢ ق، ج ٣، ص ١١٣ (آل عمران، ٧).
٦٨. الجديد فى تفسير القرآن، سبزوارى نجفى محمد بن حبيب الله، بيروت، دارالتعارف للمطبوعات، ١٤٠٢ ق، ج ٢، ص ١٣ (آل عمران، ٧).
٦٩. جمال القراء و كمال الإقراء، على بن محمد بن عبدالصمد السخاوى، بيروت، مؤسسة الكتب الثقافيه، ١٤١٩ / ١٩٩٩، اول، ص ٥١.
٧٠. الحديث فى علوم القرآن و الحديث، حسن ايوب، اسكندريه، دارالسلام، ١٤٢٥ / ٢٠٠٤، دوم، ص ٧٥ - ٧٩.
٧١. حجيت جمعيه قرآن و اهل بيت عليهم السلام در آثار و تقريرات دروس مرحوم ميرزاهدى اصفهانى رحمته الله، محمد بنى هاشمى، تهران، انتشارات منير، ١٣٩٥، ص ٢٣٢.
٧٢. حقائق التأويل فى متشابه التنزيل، تصنيف: شريف رضى، ترجمه: محمود افضل (يزدى مطلق)، مشهد، آستان قدس رضى، مؤسسه چاپ و انتشارات، ١٣٦٦، ص ٥٠٢.
٧٣. حقائق التأويل فى متشابه التنزيل: الجزء الخامس، الشريف الرضى، شرح: محمدالرضا آل كاشف الغطاء، مقدمه: عبدالحسين الحلى، تهران، مؤسسة البعثة، قسم الدراسات الاسلاميه، ١٤٠٦ ق / ١٣٦٤، ص ٥١٠.
٧٤. حقيقه مصحف فاطمة عند الشيعة، اكرم بركات العاملى، بيروت، دارالصفوة، ١٤١٨ / ١٩٧٧، اول، ص ١٥٣.
٧٥. درآمدى بر تاريخ اديان در قرآن، عبدالرحيم گواهى، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامى، ١٣٧٩، دوم، ص ١٤٤.
٧٦. دراسات اصولية فى القرآن الكريم، محمد ابراهيم الحفناوى، قاهره، مكتبة و مطبعة الاشعاع الفنيه، ١٤٢٢ / ٢٠٠٢، بى نا، ص ٢٨١.
٧٧. دراسات فى مشكل القرآن: تأويل ثلاث آيات متشابهات آيات الصابئين، احمد حسن فرحات، عمان، دارعمار، ١٤٢٠ ق / ٢٠٠٠ م / ١٣٧٩، ص ٦٦.
٧٨. درة التنزيل و غرة التأويل فى بيان الآيات المتشابهات فى كتاب الله العزيز، محمد

- بن عبد الله الخطيب الاسكافي، بيروت، دار المعرفة، ۱۴۲۲ / ۲۰۰۲، اول، ص ۵.
۷۹. درس نامه علوم قرآنی، حسین جوان آراسته، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۰، ششم، ص ۴۳۹ تا ۴۵۰ - ۴۵۶ - ۴۵۷.
۸۰. درس هایی از علوم قرآن، محمد علی گرامی، قم، احسن الحدیث، ۱۳۷۶، اول، ص ۱۶۴ تا ۱۶۶ - ۱۷۲ تا ۱۷۶.
۸۱. درس هایی از علوم قرآنی، حبیب الله طاهری، قم، اسوه، ۱۳۷۷، اول، ج ۱، ص ۳۴۹، ج ۲، ص ۱۵۵ - ۱۶۲ - ۲۱۹.
۸۲. دروس تمهیدیه فی القواعد التفسیریة، علی اکبر سیفی مازندرانی، قم، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۲۸، اول، ص ۷۵ - ۲۰۲.
۸۳. دلیل الحیران فی متشابهات القرآن، عبدالمنعم کامل شعیر، تقدیم: صلاح الدین محمد عبدالتواب، جده، طائر العلم، ۱۷۳، ص ۱۷۳، قاهره، طائر العلم، ۱۹۹۹ م / ۱۳۷۸، ص ۴۲۹.
۸۴. رساله المحکم والمتشابه، المنسوبة الى الشریف المرتضی علم الهدی و هی قطعة من التفسیر النعمانی، ابی عبدالله محمد بن ابراهیم بن جعفر النعمانی، تحقیق عبدالحسین الغریفی البهبهانی، مشهد، مجمع البحوث الاسلامیه، ۱۴۲۸ ق / ۱۳۸۶، ص ۲۴۳.
۸۵. رساله در متشابهات قرآن و حدیث من فسر القرآن و حماسه علمی و عملی، مجتهد میرسلامی الخارقانی، بی جا، مطبعة دانش، ۱۳۵۳ ق.
۸۶. روش تفسیر قرآن، محمود رجبی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۳، اول، ص ۲۶۹.
۸۷. روش شیخ طوسی در تفسیر تبیان، اکبر ایرانی قمی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱، اول، ص ۱۵۰ تا ۱۵۳.
۸۸. روش ها و گرایش های تفسیری، حسین علوی مهر، قم، اسوه، ۱۳۸۱، اول، ص ۷۰ - ۱۰۲ - ۲۰۴.
۸۹. روش های تأویل قرآن، محمد کاظم شاکر، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، اول، ص ۲۸۹.
۹۰. زمان در متن دین، لطف الله میثمی، تهران، صمدیه، ۱۳۹۲، ص ۱۲۳.
۹۱. سروش آسمانی سیری در مفاهیم قرآنی، کاظم محمدی، تهران، وزارت ارشاد،

- ۱۳۸۱، اول، ص ۱۲۷ تا ۱۳۱.
۹۲. سه رساله: المسائل القدسیة، متشابهات القرآن، اجوبة المسائل، صدرالدين محمد شیرازی، تعليق و تصحيح و مقدمه: جلال الدين آشتیانی، مشهد، دانشگاه فردوسی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۵۲، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸، ص ۳۹۱.
۹۳. سیری در علوم قرآن، یعقوب جعفری، تهران، اسوه، ۱۳۸۲، سوم، ص ۲۸۵.
۹۴. سیری در محکّمات و متشابهات کلام وحی، ناصر شعبانی، همدان، پیام الوند، ۱۳۹۴، ص ۵۴.
۹۵. شبهات حول القرآن و تفنیدها، غازی عنایة، بیروت، دار و مکتبة الهلال، بی تا، بی نا، ص ۱۴۳.
۹۶. شرحی بر قرآن به ترتیب موضوع: قرآنی ساده با تفسیری آسان و تفکیک آیات محکّمات و متشابهات، پژوهش گر: سیدرضا نیازمند، اصفهان، نشر نوشته، ۱۳۹۳، ج ۳.
۹۷. شروط و آداب تفسیر و مفسر، کامران ایزدی مبارکه، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۶، اول، ص ۹۹ تا ۱۰۳.
۹۸. شناخت قرآن، سید علی کمالی دزفولی، قم، اسوه، ۱۳۷۰، اول، ص ۲۱۵ تا ۲۲۰-۲۲۵.
۹۹. شناخت قرآن، محمدصادق نجمی و هاشم هریسی، قم، اسوه، بی تا، دوم، ص ۲۸۰.
۱۰۰. الشیخ الطوسی مفسرا، خضیر جعفر، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸/۱۴۲۰، اول، ص ۲۴۷.
۱۰۱. صحة اصول مذهب اهل المدينة، تقی الدین احمد بن تیمیه، مراجعه و تقدیم: احمد حجازی السقا، قاهره، مکتبة الثقافة الدینیة، ۱۹۸۸م / ۱۳۶۷، ص ۱۱۹.
۱۰۲. علوم القرآن الکریم، نور الدین عتر، دمشق، مطبعة الصباح، ۱۴۱۶ / ۱۹۹۶، ششم، ص ۱۲۰ تا ۱۲۵-۱۳۰.
۱۰۳. علوم القرآن عند الشاطبی، محمد سالم ابوعاصی، قاهره، دارالبصائر، ۱۴۲۶ / ۲۰۰۵، اول، ص ۱۰۴-۱۰۷-۱۱۵-۱۲۲.
۱۰۴. علوم القرآن من خلال مقدمات التفاسیر، محمد صفاء شیخ ابراهیم حقی، بیروت، مؤسسه الرسالة، ۱۴۲۵ / ۲۰۰۴، اول، ج ۱، ص ۱۴۴-۱۸۷-۲۱۸.

۱۰۵. علوم القرآن، سید محمدباقر حکیم، قم، مجمع الفکر الاسلامی، ۱۴۱۷، سوم، ص ۱۶۷ تا ۱۶۹ - ۱۷۲ - ۱۸۲.
۱۰۶. علوم قرآن و فهرست منابع، سید عبدالوهاب طالقانی، قم، دارالقرآن الکریم، ۱۳۶۱، ص ۳۷۷ تا ۳۹۱.
۱۰۷. علوم قرآن، محمدباقر سعیدی روشن، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۷۹، دوم، ص ۲۷۴ - ۲۸۹ - ۲۹۱ - ۲۹۲ - ۲۹۶.
۱۰۸. علوم قرآن در مکتب اهل بیت علیهم السلام با محوریت بخش اول تفسیر نعمانی، مرضیه کرمی، تهران، فارسیران، ۱۳۹۴، ص ۲۸۹.
۱۰۹. علوم قرآنی، سید محمدباقر حکیم، محمدعلی لسانی فشارکی، تهران، تبیان، ۱۳۷۸، اول، ص ۱۶۷ تا ۱۸۶.
۱۱۰. علوم قرآنی، محمدهادی معرفت، قم، مؤسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۱، چهارم، ص ۲۷۰ تا ۲۹۴.
۱۱۱. فتح البیان فی ما روی عن علی من تفسیر القرآن، سید مصطفی حسینی، حلب، دارالجسور الثقافیة، ۱۴۲۶ / ۲۰۰۵، اول، ص ۶۲.
۱۱۲. فتح القدير، محمد بن علی شوکانی، بیروت، دارالمعرفة، بی تا، ۵ جلدی، ج ۱، ص ۳۱۴ و ۳۱۷ (آل عمران، ۷).
۱۱۳. فرضیه اقتباس قرآن کریم از مصادر غیرالهی: بررسی و نقد شبهات خاورشناسان، محمدسعید فیاض، قم، فلاح، ۱۳۹۳، ص ۲۵۶.
۱۱۴. فرهنگ اصطلاحات قرآنی، محمد یوسف حریری، قم، هجرت، ۱۳۸۴، دوم، ص ۲۰ - ۳۲۸.
۱۱۵. فرهنگ لغات، وجوه و متشابهات قرآن مجید بر اساس تفسیر ابوالفتوح رازی، رضا اشرفزاده، نسرین قدمگاهی، مشهد، سخن گستر: دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، معاونت پژوهشی، ۱۳۸۸، ۳ ج.
۱۱۶. فرهنگ نامه علوم قرآن، ابراهیم اقبال، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۵، ص ۲۶۳ تا ۲۷۲.
۱۱۷. فريدة الدهر فی تأسیل و جمع القراءات، محمد ابراهیم محمد سالم، قاهره، دارالبيان العربی، ۱۴۲۴ / ۲۰۰۳، اول، ص ۳۷۳ - ۶۴۲ - ۶۶۷.

۱۱۸. فقه القرآن: تفسیر و تحلیل باب ما یحکم علیه الفقهاء من کتاب متشابه القرآن
علامه ابن شهر آشوب ساروی مازندرانی، سیدحسین حسینی کارنامی، به سفارش دبیرخانه
کنگره بین المللی علامه ابن شهر آشوب ساروی مازندرانی، ساری، عصر ماندگار،
۱۳۹۲، ص ۳۸۱.

۱۱۹. فنون الأفتان فی عجائب علوم القرآن، ابوالفرج عبدالرحمن بن الجوزی، بیروت،
مؤسسة الکتب الثقافیة، ۱۴۲۲ / ۲۰۰۱، اول، ص ۱۷۸-۱۷۹-۱۸۶-۲۱۲-۲۳۴-۲۴۶-
۲۴۹-۲۵۴.

۱۲۰. الفوز الكبير فی أصول التفسیر، ولی الله احمد بن عبد الرحيم الدهلوی، السيد
سلمان الحسيني الندوی، زاهدان، انتشارات صدیقی، ۱۳۸۲، اول، ص ۸۲.

۱۲۱. فهرس مخطوطات دار الکتب الظاهرية، صلاح محمد الخيمي، دمشق، مجمع اللغة
العربية، ۱۴۰۳ / ۱۹۸۳، ج ۱، ص ۲۳۳-۲، صفحہ ۳۵، ج ۲، صفحہ ۵۶، ۹۹، ۱۳۷.
۱۲۲. فی علوم القرآن، احمد حسن فرحات، عمان، دار عمار، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۱، اول،
ص ۱۲۳ تا ۱۵۸.

۱۲۳. فی علوم القرآن، محمد عبد السلام كفاي و عبد الله الشريف، بیروت، دار النهضة
العربية، بی تا، ص ۱۲۱، ۲۰۱، ۳۱۶.

۱۲۴. قانون تفسیر، سید علی کمالی دزفولی، تهران، کتابخانه صدر، ۱۳۵۴ / ۱۳۹۶،
بی تا، ص ۲۸۷ تا ۲۹۸.

۱۲۵. القراءات المتواترة و أثرها فی الرسم القرآنی و الأحكام الشرعية، محمد الحبش،
دمشق، دارالفکر، ۱۴۱۹ / ۱۹۹۹، اول، ص ۱۳۱.

۱۲۶. قرآن؛ اثری جاویدان، سید محمد علی ایازی، رشت، کتاب مبین، ۱۳۸۱، اول،
ص ۱۲۴ تا ۱۳۰.

۱۲۷. قرآن؛ ثقل اکبر، سید علی کمالی دزفولی، قم، اسوه، ۱۳۷۲، اول، ص ۳۶۴.
۱۲۸. قرآن در اسلام، سید محمدحسین طباطبایی، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳،
دوم، ص ۴۲ تا ۵۰.

۱۲۹. القرآن فی مدرسة أهل البيت، السيد هاشم الموسوی، بی جا، مرکز الغدير للدراسات
الاسلامية، ۱۴۲۰ / ۲۰۰۰، اول، ص ۱۶۹ تا ۱۷۳.

۱۳۰. قرآن؛ منشور زندگی، یوسف قرضاوی، عبد العزیز سلیمی، تهران، احسان، ۱۳۸۲،

- اول، ص ۸۰-۴۳۷ تا ۴۵۱.
۱۳۱. قرآن ناطق، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶، ص ۸۶.
۱۳۲. القرآن نهج و حضارة، عبد الشهید مهدی الستراوی، مؤسسة الاعلمی، بیروت، ۱۴۱۸ / ۱۹۹۷، اول، ص ۲۵۶ تا ۲۶۲.
۱۳۳. قرآن شناسی، عبد الله احمدیان، نشر احسان، تهران، ۱۳۸۲، دوم، ص ۲۳۵ تا ۲۷۰.
۱۳۴. قرآن شناسی، محمدتقی مصباح یزدی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۰، دوم، ص ۵۸-۲۰۱-۱۶۹ تا ۲۱۴.
۱۳۵. كشف المعانی فی متشابه المثانی، بدرالدین محمد بن ابراهیم بن سعد الله بن جماعة الكنانی الحموی الشافعی، تحقیق: محمدحسن اسماعیل، بیروت، دار الکتب العلمیة، ۲۰۰۷م / ۱۴۲۸ق / ۱۳۸۶، ص ۱۵۹.
۱۳۶. الكشاف عن حقائق غوامض التنزیل، محمود زمخشری، قم، ادب الحوزه، بی تا، ۴جلدی، ج ۱، ص ۳۳۸ (آل عمران، ۷).
۱۳۷. كشف الأسرار و عدة الأبرار، میبیدی، احمد بن محمد، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۱ش، ۱۰جلدی، ج ۲، ص ۱۷ و ۱۹ (آل عمران، ۷).
۱۳۸. گوهر معنا: بررسی قاعده وضع الفاظ برای ارواح معانی، سیدحسن خمینی، سیدمحمدحسن مخبر، محمود صادقی، تهران، اطلاعات، ۱۳۹۰، ص ۲۹۹.
۱۳۹. لا... بل الشفاعة ثابتة: ردود العلماء علی منكری السنة و الشفاعة، عبدالمعز عبد الحمید الجزار، عبدالحفیظ محمد عبدالحلیم، بی جا، مجلة الازهر: روز الیوسف الجديدة، ۱۴۲۰ق / ۲۰۰۰م / ۱۳۷۹، ۱۴۸ص.
۱۴۰. لمحات من تاریخ القرآن، محمدعلی الاشیقر، بیروت، مؤسسة الاعلمی، ۱۴۰۸ / ۱۹۸۸، دوم، ص ۲۲۷.
۱۴۱. مباحث فی علم القراءات، محمد بن عباس الباز، قاهره، دار الكلمة، ۱۴۲۵ / ۲۰۰۴، اول، ص ۲۷.
۱۴۲. مباحث فی علوم القرآن، صبحی صالح، قم، منشورات الرضی، ۱۳۷۲، پنجم، ص ۲۸۱.

۱۴۳. مباحثی در تاریخ و علوم قرآنی، مجید معارف، تهران، نبأ، ۱۳۸۳، اول، ص ۵۵.
۱۴۴. مبانی و روش های تفسیری، محمدکاظم شاکر، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۲، اول، ص ۶۱-۸۲-۱۹۱-۱۹۲.
۱۴۵. مبانی و سیر تاریخی تفسیر موضوعی قرآن، بهروز یدالله پور، قم، دارالعلم، ۱۳۸۳، اول، ص ۷۷.
۱۴۶. متشابه القرآن و مختلفه، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی: ندای دانش، ۱۳۹۳، ص ۵۰۲.
۱۴۷. المتشابه، ابی منصور الثعالبی، تحقیق: ابراهیم السامرائی، لبنان، الدار العربیة للموسوعات، ۱۴۲۰ق / ۱۹۹۹م / ۱۳۷۸، ص ۷۲.
۱۴۸. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی، تهران، انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۷۲ش، ۱۰ جلدی، ج ۲، ص ۶۹۹ و ۷۰۱ و ۷۰۲ (آل عمران، ۷).
۱۴۹. محاضرات فی علوم القرآن، غانم قدوری الحمد، عمان، دار عمار، ۱۴۲۳ / ۲۰۰۳، اول، ص ۲۲۴.
۱۵۰. محاضرات فی علوم القرآن، محمد علی تسخیری، قم، سازمان مدارس خارج از کشور، ۱۴۲۴ / ۲۰۰۳، اول، ص ۲۱۵ تا ۲۳۱.
۱۵۱. محکم و متشابه؛ نسخ و قرائات از دیدگاه آیت الله معرفت، سعید فخاری، تهران، هستی نما، ۱۳۸۹، ص ۳۹۱.
۱۵۲. محکم و متشابه در قرآن، سیدمحمد حسینی بهشتی، ویرایش: میثم محمدی، تهران، روزنه، ۱۳۹۴، ص ۱۲۷.
۱۵۳. المحکم والمتشابه، عبدالرسول الغفاری، قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۸۹، ص ۱۹۲.
۱۵۴. المدخل إلى علوم القرآن الکریم، محمد فاروق النبهان، حلب، دار عالم القرآن، ۱۴۲۶ / ۲۰۰۵، اول، ص ۱۷۸.
۱۵۵. المسائل القدسیة متشابهات القرآن...، سه رساله از محمد بن ابراهیم صدرالدین الشیرازی، تعلیق و تصحیح و مقدمه: جلال الدین آشتیانی، مشهد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی مرکز تحقیقات و مطالعات، بی تا.
۱۵۶. مشتبهات القرآن، ابوالحسن علی بن حمزه کسای، حقه و قدم له و علق علیه:

- محمد محمد داوود، قاهره، دارالمنار، ۱۴۱۸ق / ۱۹۹۸م / ۱۳۷۵، ص ۱۸۱.
۱۵۷. مصحف امام علي عليه السلام، سيد محمد علي ايازي، تهران، وزارت ارشاد، ۱۳۸۰،
اؤل، ص ۱۲۶.
۱۵۸. مصحف فاطمي، عبدالله اميني، قم، دليل ما، ۱۳۸۲، اؤل، ص ۸۹.
۱۵۹. معارف قرآني، محمد باقر بهبودي، تهران، نشر سرا، ۱۳۸۰، ص ۵۳۶ - تهران، نشر
علم، ۱۳۹۵، ص ۵۸۰.
۱۶۰. معترك الأقران في إعجاز القرآن، جلال الدين سيوطي، بي جا، دارالفكر العربي، بي تا،
ج ۱، ص ۱۳۶ تا ۱۶۰.
۱۶۱. المعجزة القرآنية، احمد عمر ابوشوفه، ليبي، دارالكتب الوطنية، ۲۰۰۳، ص ۲۴۷.
۱۶۲. معجم علوم القرآن، ابراهيم محمد الجرمي، دمشق، دار القلم، ۱۴۲۲ / ۲۰۰۱، اؤل،
ص ۲۳۹ تا ۲۴۲.
۱۶۳. مفاتيح الغيب، محمد بن عمر فخر رازي، بيروت، دارالتراث العربي، ج ۷، ص ۱۳۷
(آل عمران، ۷) و ج ۲۶، ص ۴۴۶ (زمر، ۲۳).
۱۶۴. مقدمه تحقيق كتاب باهر البرهان في معاني مشكلات القرآن نيشابوري الغزنوي،
اعداد سعاد بنت صالح بن سعيد بابقي، عربستان سعودي، وزارة التعليم العالي، جامعه
ام القرى، ۱۴۱۸ق / ۱۹۹۷م / ۱۳۷۶، ص ۵۳۵.
۱۶۵. من روائع القرآن، محمد سعيد رمضان البوطي، بيروت، مؤسسة الرسالة، ۱۴۲۰ /
۱۹۹۹، ص ۸۹ - ۹۶.
۱۶۶. المنار في علوم القرآن، محمد علي الحسن، بيروت، مؤسسة الرسالة، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۰،
اؤل، ص ۲۰۳.
۱۶۷. مناهج المفسرين، منيع عبدالحليم محمود، قاهره، دار الكتاب المصري - بيروت،
دارالكتاب اللبناني، ۱۴۲۱ / ۲۰۰۰، ص ۲۳۳.
۱۶۸. مناهل العرفان في علوم القرآن، محمد عبدالعظيم الزرقاني، بي جا، دار احياء
التراث العربي، بي تا، ج ۲، ص ۱۶۶ تا ۱۸۲.
۱۶۹. منهج الفرقان في علوم القرآن، محمد علي سلامة، قاهره، دار نهضة مصر، ۲۰۰۲،
اؤل، ج ۲، ص ۱۲۵ تا ۱۳۷.
۱۷۰. موجز علوم القرآن، داود العطار، بيروت، مؤسسة اعلمي، ۱۴۱۵ / ۱۹۹۵، سوم،

صفحه ۲۲.

۱۷۱. موسوعة القرآن العظيم، عبدالمنعم الحفنى، قاهره، مكتبة مدبولى، ۲۰۰۴، اول، ج ۱، ص ۴۲۱ تا ۴۷۰ - ۵۲۰ - ۱۶۱۴.
۱۷۲. الموسوعة القرآنية المتخصصة، محمود حمدى زقروق، قاهره، وزارة الاوقاف مصر، ۱۴۲۳ / ۲۰۰۲، ص ۵۷۹ تا ۵۸۴.
۱۷۳. الموسوعة القرآنية، ابراهيم الايبارى، بى جا، مؤسسة سجل العرب، ۱۴۰۵، ج ۳، ص ۱۵۵ تا ۱۸۰.
۱۷۴. مهر تابان، سيد محمدحسين حسینی تهرانی، بى جا، انتشارات باقرالعلوم، بى تا، صفحه ۹۰.
۱۷۵. الميزان فى تفسير القرآن، سيد محمدحسين طباطبايى، قم، دفتر انتشارات اسلامى جامعى مدرسين، بى تا، ۲۰ جلدى، ج ۳، ص ۲۰ تا ۲۳، ۲۷، ۳۲ تا ۳۹، ۴۱ تا ۴۳، ۴۹، ۵۶، ۶۰، ۶۷ و ۶۸ (آل عمران، ۷)، ج ۱۴، ص ۱۳۱ (طه، ۸).
۱۷۶. نظرات فى كتاب الله، حسن البنا، قاهره، دار التوزيع و النشر الاسلاميه، ۱۴۲۳ / ۲۰۰۲، ص ۵۱۳.
۱۷۷. نظريه روح معنا در تفسير قرآن، حامد شيواپور، قم، دانشگاه مفيد، ۱۳۹۴، ص ۴۱۰.
۱۷۸. نفحات من علوم القرآن، محمد احمد معبد، اسكندريه، دارالسلام، ۱۴۲۶ / ۲۰۰۵، دوم، ص ۷۱.
۱۷۹. نقد منهج التفسير و المفسرين، سالم الصفار، بيروت، دار الهدى، ۱۴۲۰ / ۲۰۰۰، اول، ص ۲۶۹ - ۳۳۵.
۱۸۰. نگرشى نوين بر تاريخ و علوم قرآنى، فائزه عظيم زاده؛ بى بى سادات رضى، اعظم پويازاده، تهران، بنياد قرآن، ۱۳۸۰، اول، ص ۲۵۷ تا ۲۶۶.
۱۸۱. نور ملكوت قرآن، سيد محمدحسين حسینی تهرانی، مشهد، انتشارات نور ملكوت قرآن، ۱۴۲۱، ج ۲، ص ۲۸، ۱۹۹، ۲۰۱ تا ۲۰۴.
۱۸۲. الواضح فى علوم القرآن، مصطفى ديب البغا؛ محيى الدين ديب مستو، دمشق، دار الكلم الطيب دار العلوم الانسانية، ۱۴۱۸ / ۱۹۹۸، ص ۱۲۲ تا ۱۳۴ - ۲۸۶.
۱۸۳. وحى و نبوت در پرتو قرآن، محمدتقى شريعتى، تهران، مؤسسه تحقيقات و توسعه

علوم انسانی، ۱۳۸۴، اول، ص ۳۰۱.
 ۱۸۴. الوقف القرآنی و أثره فی الترغیح عند الحنفیة، عزت شحاتة کرار، قاهره، مؤسسه المختار، ۱۴۲۴ / ۲۰۰۳، اول، ص ۶۳ تا ۶۸.
 ۱۸۵. هذه رسالة فی تفسیر الآیات المتشابهات من القرآن، محمد علی المعزی، بی جا، بی نا، بی تا، ص ۵۶.

۲. مقاله ها

- در این بخش، ۱۰۹ مقاله درباره محکم و متشابه معرفی می شود.
۱. ارجاعات آیات متشابه به محکم، راه برون رفت از آیات ظاهراً متناقض ناماست، علی امیرخانی، نشریه امین، ۱۳۸۸/۶/۸.
 ۲. استعاره های تأویلی بر مبنای قاعده توجیه متشابهات قرآنی در آیین ادبیات فارسی، محمد ابراهیم مالمیر؛ توران ملکی شریف، مجله کتاب قیم، بهار و تابستان ۱۳۹۴، شماره ۱۲، ۲۶ صفحه (۱۲۳ - ۱۴۸).
 ۳. اهمیت و پیشینه پژوهش در مسئله محکم و متشابه، محمد اسعدی، مجله مشکوة، پاییز ۱۳۸۷، شماره ۱۰۰، ۱۷ صفحه (۹ - ۲۵).
 ۴. الآیات المتشابهات فی سوره الفاتحة، جعفر شرف الدین، المعارج، ذوالقعدة و ذی الحجة ۱۴۱۱، العدد ۶ و ۷.
 ۵. آشنایی با چند اصطلاح قرآنی: محکم و متشابه و تأویل، یعقوب جعفری، مجله درس هایی از مکتب اسلام، بهمن ۱۳۷۲، سال ۳۳، شماره ۱۱، ۶ صفحه (۳۹ - ۴۴).
 ۶. آیات متشابه در قرآن کریم، یدالله ملکی، مجله صحیفه مبین، بهار و تابستان ۱۳۸۳، شماره ۳۳ و ۳۴، ۱۴ صفحه (۱۱۳ - ۱۲۶).
 ۷. آیات متشابهات حول سیره النبی الکریم، حسن الشیخة، مجله منبر الاسلام، السنة الرابعة و العشرون، صفر ۱۳۸۶، العدد ۲.
 ۸. آیات متشابهات نه مجملات، موسی جوان، مجله مهر، آبان ۱۳۴۴، شماره ۱۲۴.
 ۹. آیات محکم و متشابه، یعقوب جعفری، درس هایی از مکتب اسلام، مرداد ۱۳۸۵، سال ۴۶، شماره ۵، ۵ صفحه (۲۵ - ۲۹).
 ۱۰. بازپژوهی مراد از آیات محکم و متشابه، محمد مهدی فرهی، فصل نامه حسنا، شماره ۱۲، بهار ۱۳۹۱، ص ۱۵۸.

۱۱. البحوث و الدراسات: تأویل ثلاث آیات متشابهات (دراسات فی مشکل القرآن)، أحمد حسن فرحات، مجله الشریعة و الدراسات الإسلامية، ذوالقعدة ۱۴۰۷، العدد ۸.
۱۲. بررسی انتقادی ظاهرگروی سلفیان در تفسیر متشابهات صفات، محمد اسعدی، فصل نامه علمی - پژوهشی اندیشه نوین دینی، سال چهارم، شماره چهاردهم.
۱۳. بررسی آراء دو قرآن پژوه معاصر؛ علامه طباطبائی و آیت الله معرفت در تبیین محکم و متشابه، محمدرضا اسماعیلی، زهره کیانی، نشریه فکر و نظر، شماره ۱۸ - ۱۹.
۱۴. بررسی تطبیقی محکم و متشابه صفات خبری از دیدگاه ماتریدیه، وهابیون و امامیه، مهدی فرمانیان، حمزه علی بهرامی، نشریه طلوع نور، شماره ۳۹.
۱۵. بررسی روش تفسیری امامیه در آیات تشبیهی، سید تقی کبیری، مجله پژوهش نامه علوم و معارف قرآن کریم، زمستان ۱۳۸۷، شماره ۱.
۱۶. بررسی زبان قرآن در آیات متشابه، احمد بهشتی، مجله پژوهش نامه قرآن و حدیث، بهار و تابستان ۱۳۸۲، پیش شماره ۱، ۱۴ صفحه (۵ - ۱۸).
۱۷. بررسی سیر تاریخی روایات، آثار و دیدگاه ها در محکم و متشابه، محمدکاظم شاکر، سعید فخاری، فصل نامه علوم حدیث، زمستان ۱۳۸۹، شماره ۵۸.
۱۸. بررسی کارکرد روایات تفسیری در «متشابه القرآن» ابن شهر آشوب مازندرانی، محمدصادق حیدری، سید علی اکبر ربیع نتاج، مجله تحقیقات علوم قرآن و حدیث، پاییز ۱۳۹۴، سال دوازدهم، شماره ۲۷، ۲۶ صفحه (۱ - ۲۶).
۱۹. بررسی کتاب های متشابه القرآن و شیوه نویسندگان آنها، پریچهر ساروی، مجله بینات، زمستان ۱۳۸۴، شماره ۴۸.
۲۰. بررسی محکم و متشابه در قرآن، صدیقه میرشمسی، مجله پژوهش دینی، بهار ۱۳۸۲، شماره ۴، ۲۸ صفحه (۷۱ - ۹۸).
۲۱. بررسی و تحلیل نظریه روح معنا در تفسیر متشابهات قرآن، حامد شیواپور، نشریه کتاب ماه دین، شماره ۱۷۸.
۲۲. پژوهشی در علم آیات مشابه، زهره اهواری، بینات، شماره ۶۶، تابستان ۱۳۸۹.
۲۳. تأملی بر کتاب بررسی محکم و متشابه بارویکرد معناشناسی، مریم سادات حسینی، مجله کتاب ماه دین، اردیبهشت ۱۳۹۲، شماره ۱۸۷.
۲۴. تأملی در کتاب بررسی معناشناختی و تاریخی مفهوم محکم و متشابه، علی

- علی محمدی، نشریه کتاب ماه دین، شماره ۱۸۵.
۲۵. تأملی دوباره در راز وجود آیات متشابه و مجمل در قرآن کریم، سید محمدحسین موسوی زاده، مجله معرفت، مرداد ۱۳۸۹، شماره ۱۵۲، ۱۸ صفحه (۷۳ - ۹۰).
۲۶. تأویل آیات متشابه چیست؟، مجله درس‌هایی از مکتب اسلام، آبان ۱۳۶۰، سال ۲۱، شماره ۸.
۲۷. تأویل قرآن در مکتب تفکیک، عباس همای، حامد علی اکبرزاده، مجله پژوهش‌نامه قرآن و حدیث، پاییز و زمستان ۱۳۹۰، شماره ۹، ۱۸ صفحه (۲۵ - ۴۲).
۲۸. تأویل و آیات محکم و متشابه؛ نقدی بر «تفسیر احسن القصص» و «قاموس قرآن»، ماشاءالله بیات مختاری، مجله پژوهش‌های قرآنی، پاییز ۱۳۸۱، شماره ۳۱، ۲۰ صفحه، (۲۰۸ - ۲۲۷).
۲۹. تأویل و راسخان در علم، علی اصغر ناصحیان، مجله الهیات و حقوق، بهار ۱۳۸۳، شماره ۱۱، ۳۰ صفحه (۱۱۷ - ۱۴۶).
۳۰. تحلیل آراء معاصر در تبیین آیه محکم و متشابه، محمدرضا حاجی اسماعیلی، مهدی مطیع، زهره کیانی، مجله مطالعات قرآنی، بهار ۱۳۹۲، سال چهارم، شماره ۱۳، ۲۶ صفحه (۴۹ - ۷۴).
۳۱. ترجمه متشابهات قرآن، مرتضی مدرس چهاردهی، مجله مهر، اردیبهشت ۱۳۴۵، شماره ۱۳۰.
۳۲. تعلیقات و مناقشات: حول نسبة کتاب درة التأویل فی متشابه التنزیل للراغب الأصفهانی (رد علی رد)، ناقد: عمر عبدالرحمن الساریسی، مجله: اللغة العربية الأردنی، ذوالقعدة ۱۴۱۴ و ربیع الآخر ۱۴۱۵، العدد ۴۷.
۳۳. تفسیر عمر بن الخطاب للقرآن الکریم بین الترة العملية و متشابه القرآن، محمد بلتاجی، مجله منبر الاسلام، السنة الثلاثون، جمادی الأولى ۱۳۹۲، العدد ۵.
۳۴. تفسیر معنانشناسانه آیه محکم و متشابه، جعفر نکونام، مجله پژوهش دینی بهار ۱۳۸۷، شماره ۱۶، ۲۸ صفحه (۳۹ - ۶۶).
۳۵. تنزیل و تأویل در معنای راسخان در علم، محمود طیب حسینی، فصل‌نامه علوم حدیث، شماره ۵۷.
۳۶. چرا در قرآن تشابه وجود دارد؟ محمدهادی معرفت، سایت حوزه، ۱۳۸۵/۴/۵، لینک

مقاله: <http://www.hawzah.net/fa/Article/View/2240>.

۳۷. حشر و شعور موجودات، فاطمه عبادتی، نشریه رشد آموزش قرآن، شماره ۴۵.
۳۸. حقائق التأویل فی متشابه التنزیل للشریف الرضی، معرف: ابراهیم السامرائی، مجله الكتاب العربی، ۱۹ رمضان ۱۳۸۵، العدد ۲۰.
۳۹. الحکمة فی وجود المتشابه فی القرآن الکریم، محمد علی تسخیری، الهادی، سال ۱۳۵۵، شماره ۲۳.
۴۰. دراسات فی السنة المطهرة: متشابه الآیات و ما یمحو الخطایا و یرفع السيئات، ابراهیم الدسوقی، مجله منبر الاسلام، ربیع الأول ۱۴۲۱، العدد ۶۳۹.
۴۱. درباره کتاب پژوهشی در محکم و متشابه در قرآن کریم، ندا ملکی، مجله کتاب ماه دین، آبان ۱۳۹۲، سال هفدهم، شماره ۱۹۳.
۴۲. روش امامان اهل بیت علیهم السلام در محکم و متشابه قرآن، سید محمد حسین طباطبایی، مرکز آموزش تفسیر و علوم قرآنی، سایت: <http://www.matquran.com/FA/Subjects>.
۴۳. زبان آیات الهیاتی قرآن از منظر روزبهان بقلی و ابن عربی، مسعود حاجی ربیع، محمد حسین زاده، نشریه قبسات، شماره ۵۴.
۴۴. زبان شناسی عارفانه فیض کاشانی در تفسیر متشابهات قرآن، حامد شیواپور، مجله پژوهش نامه عرفان، پاییز و زمستان ۱۳۹۰، شماره ۵.
۴۵. ساز و کار تفسیر محکم و متشابه از دیدگاه معرفت شناسی کلامی، ناصر گذشته، مقاله های مجله های علمی، مقالات و بررسی ها (فلسفه و کلام اسلامی)، زمستان ۱۳۸۲، ۳۶.
۴۶. ساز و کار تفسیر محکم و متشابه از دیدگاه معرفت شناسی کلامی، ناصر گذشته، مجله: مقالات و بررسی ها، زمستان ۱۳۸۲، شماره ۷۴ (دفتر دوم)، (۱۶ صفحه از ۵۷ تا ۷۲).
۴۷. السبب فی اشمال القرآن علی المتشابهات محمد علی الشهرستانی، الجامعة الاسلامیة، السنة الأولى، جمادی الأولى، رجب ۱۴۱۵، العدد ۴.
۴۸. سیری دوباره در آیات حجاب، هما میرزا وزیری، نشریه پژوهش های قرآنی، شماره ۲۷ - ۲۸.

۴۹. صدرالمتألهین و نظریه روح معنا در تفسیر مفردات متشابه قرآن، حامد شیواپور، محمدصادق کاملان، مجله خردنامه صدرا، بهار ۱۳۹۰، شماره ۶۳، ۲۰ صفحه (۸۳ - ۱۰۲).
۵۰. صنعت مشاکله در برخی از آیات قرآنی، فریبا صادقی، نشریه رشد آموزش معارف اسلامی، شماره ۹۰.
۵۱. ضرورت معرفت به امام زمان، بی‌نام، دومه‌نامه امان، شماره ۴۴، مهر و آبان ۱۳۹۲.
۵۲. طباطبایی و نظریه «روح معنا» در تبیین الفاظ متشابه قرآن، حامد شیوا، سید محمدباقر حجتی، نهله غروی نائینی، مجله پژوهش‌های فلسفی کلامی، تابستان ۱۳۹۱، سال سیزدهم، شماره ۵۲.
۵۳. علوم قرآن و نگارش تفسیر علامه شعرانی، زهرا علی حکیم، نشریه رشد آموزش قرآن، شماره ۴۵.
۵۴. علوم مقدماتی برای کشف حکمت تفاوت آیات مشابه، فتحیه فتاحی‌زاده، زهره اهورا کی، نشریه مطالعات قرآن و حدیث، شماره ۷.
۵۵. الفرق بین متشابه الكلمات فی الآیات، محمد عبدالمنعم القیعی، مجله منبر الاسلام، السنة الخامسة و الثلاثون، محرم ۱۳۹۷، العدد ۱.
۵۶. فلسفه آیات متشابه، محمدهادی معرفت، پاسدار اسلام، شهریور ۱۳۷۴، شماره ۱۶۵.
۵۷. فلسفه وجود متشابهات در قرآن، علی اصغر ناصحیان، مجله الهیات و حقوق، پاییز ۱۳۸۰، شماره ۱.
۵۸. فهم متشابهات در پرتو محکّمات، عبدالله جوادی آملی، سایت مرکز فرهنگ و معارف قرآن، لینک مقاله: http://www.maarefquran.org/index.php/page_viewArticle/LinkID,8251.
۵۹. قرآن و حدیث: درآمدی بر مسئله تأویل متشابهات صفات و رویکردها، محمد اسعدی، مجله مشکوة، زمستان ۱۳۸۷، شماره ۱۰۱.
۶۰. قرآن و مرجعیت علمی اهل بیت در تأویل، حسین ردایی کلارستاقی، مجله قبسات، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۵۷، ۲۰ صفحه (۱۲۵ - ۱۴۴).

۶۱. قرآن و مسئله محکم و متشابه، محمدباقر سعیدی روشن، مجله صحیفه مبین، پاییز ۱۳۷۳، شماره ۲.
۶۲. کاوشی در روش علامه طباطبایی رحمته‌الله در تحلیل متشابهات قرآن، منیره مختاری نظرلو، مجله بینات، بهار ۱۳۹۰، شماره ۶۹.
۶۳. کتاب‌شناسی محکم و متشابه، رسول سعیدی زاده، مجله پژوهش‌های قرآنی، بهار و تابستان ۱۳۷۹، شماره ۲۱ و ۲۲، ۱۸ صفحه (۳۸۴ - ۴۰۱).
۶۴. گرایش جریان نوگرایی دینی در تفسیر معنای محکم و متشابه قرآن به ضمیمه رساله متشابهات قرآن از اسدالله خرقانی، رسول جعفریان، اصغر ارشاد سرابی، مجله آینه پژوهش، آذر و دی ۱۳۹۰، شماره ۱۳۱، ۱۶ صفحه (۴۴ - ۵۹).
۶۵. گزارشی از نشست نقد و بررسی کتاب پژوهشی در محکم و متشابه، مجله کتاب ماه دین، آبان ۱۳۹۲، سال هفدهم، شماره ۱۹۳.
۶۶. گونه‌شناسی مبانی تفسیرنگاری ابن شهر آشوب در متشابه القرآن، علی اکبر ربیع نتاج، محمدصادق حیدری، مجله پژوهش دینی، بهار و تابستان ۱۳۹۱، شماره ۲۴، ۳۲ صفحه (۲۹ - ۶۰).
۶۷. گوهر وحی، بررسی آیات متشابه قرآن، شریف رضی، گنجینه آذر ۱۳۸۲، شماره ۳۳.
۶۸. مباحثی در زمینه علوم عامه قرآن، محکمت و متشابهات (۳)، احمد تمیم‌داری، مجله دانشگاه انقلاب، خرداد ۱۳۶۱، شماره ۱۲.
۶۹. مباحثی در زمینه علوم عامه قرآن، محکمت و متشابهات (۴)، مجله دانشگاه انقلاب، مرداد ۱۳۶۱، شماره ۱۴.
۷۰. مبانی فهم و تفسیر قرآن از نگاه شهید مطهری، حسین علوی مهر، نشریه رشد آموزش قرآن، شماره ۳۳.
۷۱. متشابه الصفات بین السلف و الخلف، عبدالغنی الراجحی، مجله منبر الاسلام، السنة الثلاثون، ذی الحجه ۱۳۹۲، العدد ۱۲.
۷۲. متشابه القرآن لأبى الحسن على بن حمزة الكسائى المتوفى سنة ۱۸۹هـ: دراسة و تحقیق (۲)، معرف: محمد حسین آل یاسین، مجله المورد، المجلد الرابع و الثلاثون، عام ۱۴۲۸، العدد ۴.
۷۳. متشابه القرآن و مختلفه، خلیل گریوانی، فقه اهل بیت، شماره ۶۱.

۷۴. متشابه و محکم و راسخان در علم از دیدگاه امام علی علیه السلام، رضا رستمی زاده، مجید خزاعی، مجله مطالعات قرآنی، تابستان ۱۳۹۰، شماره ۶.
۷۵. متشابهات القرآن الکریم، مصطفی رجب، مجله منبر الاسلام، السنة السابعة و الخمسون، رجب ۱۴۱۹، العدد ۷.
۷۶. متشابهات در قرآن، محمد هادی معرفت، مجله کیهان اندیشه - بهمن و اسفند ۱۳۷۲، شماره ۵۲.
۷۷. متشابهات قرآن از دیدگاه ملاصدرا، مجید فلاح پور، مجله مقالات و بررسی ها، زمستان ۱۳۸۲، شماره ۷۴ (دفتر دوم)، ۱۶ صفحه (۷۳ - ۸۸).
۷۸. متشابهات قرآن و تفسیر صحیح آن از دیدگاه ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد صادق حیدری، سید علی اکبر ربیع نتاج، مجله مطالعات تفسیری، تابستان ۱۳۹۲، سال چهارم، شماره ۱۴.
۷۹. المحکم و المتشابه من روایات الفریقین، محمد عباس دهینی، المنهاج، شتاء ۱۴۳۰، العدد ۵۲.
۸۰. محکم و متشابه در تفسیر نعمانی، جواد شبیری زنجانی، انتظار، بهار و تابستان ۱۳۸۳، شماره ۱۱ و ۱۲.
۸۱. محکم و متشابه در قرآن، احمد آذری قمی، مجله نور علم، مهر ۱۳۶۲، شماره ۱.
۸۲. محکم و متشابه در قرآن، مجله درس هایی از مکتب اسلام، شهریور ۱۳۶۳، سال ۲۴، شماره ۶.
۸۳. محکم و متشابه و آرای گوناگون، محمد باقر ملکی میانجی، ترجمه: علی نقی خدایاری، مجله صحیفه مبین، پاییز ۱۳۷۴، شماره ۳.
۸۴. محکم و متشابه و جایگاه آن در برداشت های قرآنی، احمد زاده هوش، مجله کوثر، زمستان ۱۳۸۱، بهار ۱۳۸۲، شماره ۷ و ۸، ۱۴ صفحه (۳۴ - ۴۷).
۸۵. محکم و متشابه: حکمت متشابهات - تأویل متشابهات، عباس نقیئی، سایت مرکز فرهنگ و معارف قرآن، لینک مقاله: <http://www.maarefquran.org/index.php/page/viewArticle/LinkID,5261>
- این مقاله برگرفته از کتاب قرآن در آئینه پژوهش است.
۸۶. محکم و متشابه، مهدی محمدیان، مجله پژوهش های فقه و حقوق اسلامی، بهار

- ۱۳۸۴، پیش شماره ۲.
۸۷. محکمت قرآن؛ نقش و قلمرو آنها، محمد اسعدی، مجله معرفت، آبان ۱۳۸۸، شماره ۱۴۳، ۱۸ صفحه (۱۵ - ۳۲).
۸۸. معانی المحکم و المتشابه فی القرآن الکریم، أحمد حسن فرحات؛ مجله الشریعة و الدراسات الإسلامية، شوال ۱۴۰۶، العدد ۵، ۶۹ صفحه (۱۴۰ - ۲۰۸).
۸۹. معرفی کتاب متشابه القرآن و مختلفه، حمید کوه پیما، مجله پیام جاویدان، زمستان ۱۳۸۳، شماره ۵.
۹۰. معنی محکم و متشابه از نظر مفسرین، سید محمدحسین طباطبایی، ۱۳۸۵/۴/۵، لینک مقاله: <http://www.hawzah.net/fa/Article/View/2242>، این مقاله برگرفته از قرآن در اسلام علامه طباطبایی است.
۹۱. مقایسه نظرات سید محمد طباطبایی و استاد محمدباقر بهبودی درباره محکم و متشابه قرآن، مژگان سرشار، مجله بینات، تابستان ۱۳۸۹، شماره ۶۶.
۹۲. مقصود از تأویل متشابه چیست؟ (تفسیر موضوعی)، مجله درس‌هایی از مکتب اسلام، آذر ۱۳۶۰، سال ۲۱، شماره ۹.
۹۳. مکی و مدنی از مفهوم تا اصطلاح شادی نفیسی، مهدیه دهقانی قنات غستانی، نشریه تحقیقات علوم قرآن و حدیث، شماره ۸۶.
۹۴. ملاصدرا و اخذ رهیافت میان رشته‌ای در تفسیر آیات متشابه، احمد عبادی، داود صائمی، رضا محمدزاده، نشریه خردنامه صدرا، شماره ۷۰.
۹۵. منظومتان فی متشابه القرآن هدایة المرتاب للإمام السخاوی و کفایة القارئ للإمام الحارثی التتوی، ناقد: عبدالقیوم بن عبدالغفور السندی، مجله جامعة ام القری، ذو الحجة ۱۴۲۵، العدد ۳۲.
۹۶. المیزان و بسط در معناشناسی قرآن، موسی ملابری، مجله پژوهش دینی، بهار ۱۳۸۲، شماره ۴، ۲۱ صفحه (۵۰ - ۷۰).
۹۷. نصوص محققة: متشابه القرآن: لأبی الحسن علی بن حمزة الکسائی المتوفی سنة ۱۸۹ هـ (۱) معرف: محمد حسین آل یاسین، مجله المورد، المجلد الرابع والثلاثون، عام ۱۴۲۸، العدد ۳.
۹۸. نظری به مقاله گذشته آقای دکتر جوان؛ محکم چیست؟ متشابه کدام است؟، محمد

- جناب زاده، مجله مهر، دوره سیزدهم، اردیبهشت ۱۳۴۶، شماره ۲.
۹۹. نقد و بررسی نظرات مهم درباره تشابهات قرآن، سید علی موسوی بهبهانی، مجله کیهان اندیشه، بهمن و اسفند ۱۳۶۸، شماره ۲۸.
۱۰۰. نقد یک نظریه درباره تشابهات قرآن، محمدهادی مؤذن جامی، مجله کیهان اندیشه، خرداد و تیر ۱۳۶۹، شماره ۳۰.
۱۰۱. نقدی بر تفسیر احسن الحدیث و قاموس قرآن، ماشاءالله بیات مختاری، فصل نامه پژوهش های قرآنی.
۱۰۲. نکاتی باریک تراز مو؛ ملاحظاتی بر مقاله تفسیر معناسناسانه آیه محکم و متشابه، غلامحسین اعرابی، مجله پژوهش دینی، بهار و تابستان ۱۳۸۹، شماره ۲۰، ۱۴ صفحه (۷ - ۲۰).
۱۰۳. نگاهی به محکم و متشابه در قرآن، مرتضی مطهری، ۱۳۸۵/۴/۵، لینک مقاله: <http://www.hawzah.net/fa/Article/View/2239>، این مقاله برگرفته از کتاب آشنایی با قرآن جلد سوم شهید مطهری است.
۱۰۴. نوآوری های تفسیری در آثار مرحوم آیت الله صالحی نجف آبادی، محمدعلی کوشا، بینات، ش ۶۹، بهار ۱۳۹۰.
۱۰۵. تحلیلی از دو روایت متعارض از امام علی علیه السلام در باب راسخان در علم و دانش آنان به تأویل تشابهات، سید محمود طیب حسینی، فصل نامه علوم حدیث، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۵۷، ۱۱ صفحه (۲۲ - ۳۲).
۱۰۶. وجوه تمایز هرمنوتیکی شطحیات عرفانی از تشابهات قرآنی، مهدی امامی جمعه، مجله انجمن معارف اسلامی، تابستان ۱۳۸۴، شماره ۳، ۱۸ صفحه (۹۱ - ۱۰۸).
۱۰۷. ویژه: محکمت و تشابهات سید احمد فرید، غرب نمی تواند با حقیقت روبه رو شود، سید احمد فرید، مجله زمانه، دوره جدید، دی ۱۳۸۹، شماره ۹۵.
۱۰۸. هستی و چیستی محکم و متشابه، محمد فاکرمیبدی، مجله تحقیقات علوم قرآن و حدیث، سال پنجم، ۱۳۸۷، شماره ۹.

۳. پایان نامه ها

- در این بخش به معرفی ۳۹ پایان نامه با موضوع محکم و متشابه پرداخته می شود.
۱. امام صادق علیه السلام و روش تأویل تشابهات، استاد راهنما: محمد اسعدی، استاد راهنما:

۱. علی نصیری، استاد مشاور: عبدالحسین خسرو پناه، دانشکده اصول الدین، ۱۳۸۸.
۲. بخشی از کتاب اسرار التکرار فی القرآن المسمی بالبرهان فی توجیه متشابه القرآن، استاد راهنما: کاظم عسکری، استاد مشاور: مجید معارف، دانشجو: زینب ابراهیمی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۴.
۳. بررسی آیات متشابه در حوزه عصمت پیامبر اکرم ﷺ، استاد راهنما: علی نصیری، استاد مشاور: عبدالحسین خسرو پناه، دانشجو: سید محسن کاظمی، کارشناسی ارشد دانشگاه معارف اسلامی قم دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۰.
۴. بررسی تطبیقی آرای علوم قرآنی علامه طباطبایی و آیت الله معرفت، استاد راهنما: محمد هادی مفتاح، دانشجو: رضا نصیری، کارشناسی ارشد دانشگاه قم دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۱.
۵. بررسی تطبیقی دیدگاه‌های علامه طباطبایی و جوادی آملی در خصوص مباحث علوم قرآنی شامل وحی، نزول، محکم و متشابه، نسخ، استاد راهنما: علی غضنفری، استاد مشاور: محمد دولتی، دانشجو: حمیده رشتبر، کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی، تهران، ۱۳۸۹.
۶. بررسی تطبیقی دیدگاه‌های شیخ طوسی و طبرسی در برخی از علوم قرآن (ناسخ و منسوخ، اسباب النزول و محکم و متشابه)، استاد راهنما: محسن قاسم‌پور، استاد مشاور: مصطفی عباسی مقدم، دانشجو: عظمت نصیری، پایان نامه دکتری، دانشگاه کاشان، ۱۳۸۶.
۷. بررسی تطبیقی دیدگاه‌های طبرسی و ابوالفتوح رازی در مباحثی از علوم قرآنی شامل اسباب نزول، محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ، استاد راهنما: علی غضنفری، استاد مشاور: عیسی متقی زاده، دانشجو: امیر نجارزاده مرقی، دانشکده اصول الدین، ۱۳۸۸.
۸. بررسی آرای آلوسی در تفسیر آیات متشابه در باب توحید و نقد آن از نگاه علامه طباطبایی رحمته، استاد راهنما: غلامحسین اعرابی، دانشجو: جعفر میاراحمدی، دانشگاه قم - دانشکده الهیات و معارف اسلامی کارشناسی ارشد، ۱۳۹۴.
۹. بررسی دیدگاه‌ها و نوآوری‌های آیت الله معرفت رحمته در محکم و متشابه نسخ و قرائات، استاد راهنما: محمد کاظم شاکر، استاد مشاور: علی نصیری، دانشجو: سعید فخاری، دکتری تخصصی، دانشکده اصول الدین، ۱۳۸۹.

۱۰. بررسی روش سید رضی رحمته الله علیه در تفسیر متشابهات قرآن کریم، استاد راهنما: عظیم عظیم پور، استاد مشاور: حمید حسن زاده، دانشجو: وحید گودرزی، کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم دانشکده علوم قرآنی، تهران، ۱۳۹۲.
۱۱. بررسی روش ائمه معصومین در تأویل متشابهات، استاد راهنما: مهرداد صفرزاده، دانشجو: رویا حاج میر، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم - دانشکده علوم قرآنی شهید اشرفی اصفهانی کرمانشاه، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۳.
۱۲. بررسی مقابله‌ای ترجمه آیات متشابه در ترجمه‌های فارسی و انگلیسی قرآن کریم، استاد راهنما: سید محمدرضا هاشمی، استاد مشاور: علی خزاعی فرید، دانشجو: اعظم غمخواه، کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، ۱۳۹۱.
۱۳. بررسی مقدمات تفسیر برگرفته از روایت نعمانی در سه بخش: ناسخ و منسوخ، محکم و متشابه، عام و خاص، استاد راهنما: نادر فضلی، دانشجو: مهری توانگروستا، کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم دانشکده علوم قرآنی تهران، ۱۳۸۹.
۱۴. بررسی و تحلیل نظریه روح معنا در تفسیر آیات متشابه قرآن، استاد راهنما: سید محمدباقر حجتی، استاد مشاور: حمیدرضا شعیری، نهله غروی نایینی، دانشجو: حامد شیواپور، پایان نامه دکتری دانشگاه تربیت مدرس دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۹۰.
۱۵. بررسی و نقد نظریه چندمعنایی بودن قرآن کریم، استاد راهنما: قاسم بستانی، دانشجو: وحید سپه‌وند، کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۸۹.
۱۶. بررسی تطبیقی دیدگاه‌های آیت‌الله معرفت و آیت‌الله جوادی آملی در مباحثی از علوم قرآنی (اسباب نزول، محکم و متشابه، نسخ)، کارشناسی ارشد استاد راهنما: زهره اخوان مقدم، استاد مشاور: طاهره سادات طباطبایی امین، دانشجو: فاطمه حیدری، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی تهران، ۱۳۹۱.
۱۷. پژوهشی در محکم و متشابه قرآن با نگاهی تطبیقی به دیدگاه علامه طباطبایی و آیت‌الله جوادی آملی، استاد راهنما: کیوان احسانی، استاد مشاور: علی حسن بیگی، دانشجو: محبوبه عابدی، کارشناسی ارشد دانشگاه اراک دانشکده ادبیات و علوم

انسانی، ۱۳۹۲.

۱۸. پژوهشی در مفهوم‌شناسی محکم و متشابه با رویکرد معناشناسی، استاد راهنما: سید محمود دشتی، استاد مشاور: علی معموری، دانشجو: اعظم حیدری عارف، دانشکده اصول‌الدین، ۱۳۸۴.

۱۹. تحلیل صفات متشابه و هم‌خانواده روسی و روش‌های بیان آن در زبان فارسی، استاد راهنما: مریلا احمدی، استاد مشاور: محمدرضا محمدی، دانشجو: جواد مرشدزاده، کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس دانشکده علوم انسانی، ۱۳۸۷.

۲۰. تحلیل و مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی با سایر مفسران درباره مسئله تأویل و ارتباط آن با آیات متشابه، استاد راهنما: عباس مصلائی‌پور، استاد مشاور: زهره اخوان مقدم، دانشجو: علی شریفی، کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم دانشکده علوم قرآنی، تهران، ۱۳۸۹.

۲۱. ترجمه و تحقیق جلد سوم کتاب متشابه القرآن و المختلف فیہ ابن‌شهرآشوب مازندرانی، استاد راهنما: سید علی اکبر ربیع‌نجاج، استاد مشاور: حسین یوسفی‌آملی، دانشجو: محمدصادق حیدری، کارشناسی ارشد دانشگاه مازندران دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۱.

۲۲. تصحیح و تحقیق مبحث امامت کتاب متشابه القرآن ابن‌شهرآشوب، استاد راهنما: غلام حسین اعرابی، استاد مشاور: محمدتقی دیاری، دانشجو: داود ریسی خیرآبادی، کارشناسی ارشد دانشگاه قم دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۸۶.

۲۳. تصحیح، تحقیق و ترجمه باب نبوت کتاب متشابه القرآن و مختلفه، استاد راهنما: محمدتقی دیاری بیدگلی، دانشجو: فاطمه ظفرنژاد، کارشناسی ارشد دانشگاه قم دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۲.

۲۴. دراسة تحليلية للمشتبهات في النص القرآني، استاد راهنما: محمود شکیب انصاری، استاد مشاور: صادق سیاحی، دانشجو: مریم چنانی، کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۲.

۲۵. روش‌شناسی ابن‌شهرآشوب در فهم مفردات قرآن، استاد راهنما: سیدمحسن موسوی، استاد مشاور: محسن نورایی، دانشجو: سیده فاطمه حسینی، کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران - دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۴.

۲۶. روش‌های ابهام‌زدایی در قرآن به وسیله خود قرآن، استاد راهنما: مجید فلاح‌پور، استاد مشاور: محمدمهدی حاج‌ابوترابی، دانشجو: حسین محمدی، کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی علیه‌السلام، قزوین، دانشکده الهیات، ۱۳۹۰.
۲۷. سازگاری آیات قرآن کریم (رویکردی زبان‌شناختی)، استاد راهنما: دکتر محمود کریمی، استاد مشاور: دکتر حسین هوشنگی، دکتر فرهاد ساسانی، دانشجو: فرهاد زینلی بهزادان.
۲۸. سیری تطبیقی بر علوم قرآن از منظر فریقین، استاد راهنما: علی مطوری، استاد مشاور: سید یوسف محفوظی، دانشجو: علی قبادی‌نیا، کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۸۹.
۲۹. صورة الله في القرآن الكريم (دراسة دلالية في الآيات المتشابهات)، استاد راهنما: کبری روشن‌فکر، استاد مشاور: عیسی متقی‌زاده، پدیدآور: عرفان صدیق‌بدری، کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس دانشکده علوم انسانی، ۱۳۹۳.
۳۰. علوم قرآن در مجمع‌البیان (نسخ، احکام و تشابه، اعجاز و تحریف‌ناپذیری قرآن)، استاد راهنما: محمدعلی مهدوی‌راد، دانشجو: فاطمه شرعیاتی، کارشناسی ارشد دانشگاه قم، ۱۳۷۶.
۳۱. مبانی و روش‌های مفسران در تبیین آیات متشابه، استاد راهنما: سید محمدمهدی حاج‌سید ابوترابی، استاد مشاور: محمد مولوی، دانشجو: حسین نوشادپورنارگ موسی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی علیه‌السلام، قزوین، دانشکده الهیات، ۱۳۹۱.
۳۲. مبانی و روش علامه طباطبایی در تحلیل متشابهات قرآن کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمد اسعدی، استاد مشاور: محمود طیب‌حسینی، دانشجو: منیره مختاری نظرلو، ۱۳۸۸.
۳۳. مباحث علوم قرآنی «اعجاز، محکم و متشابه، تحریف‌ناپذیری، نسخ» در آثار دکتر صادقی‌تهرانی، استاد راهنما: سعیده غروی، دانشجو: هدی طهرانی مقدم، دانشگاه قم کارشناسی ارشد - دانشکده الهیات و معارف اسلامی.
۳۴. متشابهات از منظر صدرالمتألهین و علامه طباطبایی، دانشجو: داود صائمی دانشگاه تربیت معلم تهران دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۹۰.
۳۵. محکم و متشابه از منظر قرآن و حدیث، استاد راهنما: مرتضی ایروانی نجفی، استاد

- مشاور: محمدعلی رضایی کرمانی، دانشجو: علی اصغر ناصحیان، کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده الهیات، ۱۳۹۱.
۳۶. محکم و متشابه در قرآن، استاد راهنما: محمدعلی گرامی، دانشجو: محمدرضا زینل بیک، کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۷۵.
۳۷. محکم و متشابه و تأویل در قرآن با تکیه بر آثار سید مرتضی رحمته الله علیه، شیخ طوسی رحمته الله علیه، علامه طباطبایی رحمته الله علیه و آیت الله معرفت علیه السلام، استاد راهنما: صالح حسن زاده، استاد مشاور: محمدحسین بیات، دانشجو: داود ترابی، کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، ۱۳۹۱.
۳۸. محکم و متشابه در تفاسیر آیت الله جوادی آملی، استاد راهنما: صمد عبداللهی عابد، استاد مشاور: رقیه صادقی نیری، دانشجو: معصومه رنجی برمس، کارشناسی ارشد دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۹۳.
۳۹. نقد و بررسی آراء علوم قرآنی فخر رازی در تفسیر کبیر با تکیه بر مباحث اعجاز، محکم و متشابه، ناسخ و منسوخ و حروف مقطعه، استاد راهنما: عبدالرضا زاهدی، استاد مشاور: سید عبدالرسول حسینی زاده، دانشجو: محمد مهدی فرهی، دانشکده اصول الدین، ۱۳۸۸.

نتیجه‌گیری

شناخت منابع قرآن و حدیث، به‌ویژه موضوعات ریز و خاص آن، از مهم‌ترین ضرورت‌های تحقیقی این حوزه است؛ چرا که برخی از محققان اطلاعات جامع و کاملی از پژوهش‌های مربوط به آن ندارند.

با شناخت منابع، پژوهشگران از تحقیق‌های تکراری و موازی در امان می‌مانند. همچنین از دیگر نتایج این تحقیق، شناخت منابع و موضوعات کار شده و یافتن کمبودهای پژوهشی است که سبب می‌شود برای رفع آن برنامه‌ریزی شود. آقای سعیدی زاده در مقاله خود، ۵۷ کتاب چاپی و ۶۸ کتاب خطی موجود و ۳۴ کتاب خطی نایاب معرفی کرده که جمعاً ۱۵۹ منبع است.

نگارش حاضر ۱۷۸ کتاب معرفی کرده که یا به طور کامل یا بخشی از آنها مربوط به بحث محکم و متشابه‌اند. همچنین ۳۸ پایان‌نامه و ۱۱۰ مقاله نیز معرفی شده است. گفتنی

است این منابع علاوه بر کتاب‌های معرفی شده توسط آقای سعیدی زاده هستند. به عبارت دیگر، این مقاله ۳۲۰ منبع، غیر از منابع معرفی شده توسط آقای سعیدی زاده به محققان معرفی می‌کند.

